

RELAT DE LA TAULA 2: Rosa Sensat vol una educació per a tothom: inclusió, igualtat d'oportunitats, justícia social...

Introducció:

La pandèmia va fer emergir el debat sobre l'essencialitat de l'escola: institució de saber, socialització, justícia i emancipació social per tota la població.

L'AMRS fa temps que defensa l'escola pública com a garant del dret a l'educació per a tothom.

Però no n'hi ha prou amb l'accés, l'escola pública també ha de garantir una igualtat d'oportunitats educatives i la construcció d'una ciutadania solidària, respectuosa, amb valors democràtics...

Assistir a l'escola és una condició necessària, però no suficient, per garantir l'èxit educatiu. A banda de les desigualtats socials d'origen, hi ha molts aspectes generadors de desigualtat dins el propi sistema educatiu. Per exemple, l'existència de centres, d'una banda, amb elevada concentració d'alumnat vulnerable socioeconòmicament i, de l'altra, de centres amb només alumnat benestant, evita la barreja social i minimitza les oportunitats que brinda l'escola.

Com deia el **manifest per una educació pública del 2005**, entre d'altres punts, l'escola pública ha de ser una escola:

- L'escola pública que garanteixi el **dret a l'educació per a tothom**: justícia social, bé comú, gratuïtat...
- **Igualtat d'oportunitats educatives**: compensació de les desigualtats, equivalència entre escoles, lluita contra la segregació escolar...
 - **Inclusiva**: atenció a la diversitat, cohesió social, pluralisme, aconfessional, no seleccionadora i lliure d'etiquetes, no discriminadora sobretot per raó de gènere, expressió de gènere i/ orientació sexual.
- **Democràtica**: que fomenti els valors democràtics (solidaritat, respecte a l'altre, actitud d'escolta...) i afavoreixi la participació

Recollint les aportacions del debat que vam tenir l'anterior sessió, observant la prioritització dels temes que es van proposar i tenint en compte els principis del manifest per una escola pública, pensem que l'AMRS s'ha d'implicar preferentment en els següent àmbits:

- **en la lluita contra la desigualtat**

- en la defensa de l'escola inclusiva
- contra qualsevol discriminació, en especial per raó de gènere

1. L'AMRS s'implica en la lluita contra la desigualtat:

El fracàs escolar i l'abandonament prematur:

Les proves de competències bàsiques de 4t d'ESO mostren un retrocés en els resultats dels alumnes catalans, especialment en matemàtiques i anglès (La puntuació en aquestes proves ha caigut 2,7 punts en castellà, 9,1 en matemàtiques i 6,3 en llengua anglesa). A més, el rendiment en matemàtiques presenta **diferències acusades per raons de gènere, context personal i familiar i origen**.

A Catalunya l'11,2% de l'alumnat de primària i el 23 % de l'alumnat d'ESO, finalitzen els estudis amb un nivell baix de comprensió lectora i, per tant, no entenen el que llegeixen.

El grau de competència lectora afecta de manera desigual a les famílies.

L'alumnat de famílies amb baix nivell de renda, a 4t de primària presenta un nivell de competència lectora 20 punts inferior que l'alumnat de famílies benestants. L'acompanyament i el clima lector són factors determinants: la diferència entre l'alumnat amb suport familiar i el que no en té és significativa i es correspon a mig curs acadèmic a 4t de primària.

La xifra d'abandonament escolar prematur a Catalunya, un 14,8%, ens situa Catalunya al capdavant dels països de la UE, per sobre de la mitjana espanyola (13,3%) i europea (9.7%).

1 de cada 5 joves de famílies amb ingressos baixos abandona els estudis:

L'abandonament escolar prematur [no afecta tots els grups socials](#) de la mateixa manera: abandonen més els nois, de famílies amb baix nivell d'ingressos, amb progenitors amb feines no qualificades, immigrants, de minories ètniques i que viuen en zones rurals.

Els centres de màxima complexitat:

Els darrers anys ha augmentat la població infantil en risc de pobresa, que passa d'un 27,6% dels menors de 18 anys el 2013 fins a un 33,4% el 2020. **Sovint, aquest alumnat es concentra en determinats centres (CMC)** i, a més, des de la pandèmia, la complexitat dels centres complexos està augmentant, fruit d'un augment de l'alumnat el risc de pobresa i de la seva concentració.

El creixement de les taxes de pobresa entre els infants fa més urgent el paper de l'escola com a mecanisme d'ascensor social i *peer effect*, és a dir, el contagi per part de l'alumnat millor posicionat socialment sobre aquell més vulnerable, que els transmet aspiracions. Un augment de la vulnerabilitat sense la proliferació de llocs de trobada i intercanvis positius pot precipitar la fractura social.

Però a Catalunya encara hi ha un gran nombre de centres amb alta concentració d'alumnat desafavorit socioeconòmicament: **centres de màxima complexitat o centres amb més d'un 50 %**

d'alumnat vulnerable o amb més d'un 50% dels alumnes estrangers dels que els correspondrien per estar equilibrats amb el seu territori de referència.

A Catalunya hi ha, al curs 2021/2022, 249 centres de primària de màxima complexitat o 79 centres de primària amb més d'un 50 % d'alumnat estranger (Síndic de Greuges, 2022).

Encara hi ha 70 centres públics de màxima complexitat i 236 d'alta complexitat que no disposen de Pla Educatiu d'Entorn.

A Catalunya, més enllà d'una (insuficient) política de discriminació positiva i de la dotació de majors nivells d'autonomia en la configuració de les plantilles, **pràcticament no s'ha avançat en el disseny de mecanismes que abordin els reptes específics d'aquests centres en l'àmbit dels recursos humans.** (estabilització de plantilles, altres perfils professionals en plantilla...)

La segregació escolar

Encara **el 18% dels centres educatius estan segregats respecte al seu entorn**, fet que comporta un risc greu per a les seves oportunitats educatives i per a la cohesió social. Actualment un 36% de l'alumnat de primària i un 30% del d'ESO hauria de canviar de centre perquè s'assolís una distribució equilibrada de l'alumnat estranger al conjunt de la xarxa escolar catalana.

El 31% dels alumnes que demanen plaça fora del període de preinscripció són assignats a un centre segregat (si agafem pròpiament MV: 38,1% el 21/22 a primària, i 30,5% a secundària segons el darrer informe del Síndic de Greuges).

L'elevada segregació escolar que persisteix a una part important dels municipis catalans limita greument les oportunitats educatives de nens, nenes i joves i impedeix la cohesió social. En un context de creixement de les desigualtats i de qüestionament de les democràcies hem de garantir que l'escola sigui un espai de trobada i de futur per a tothom.

Pacte contra la segregació: posa el tema a l'agenda i arrenca compromís polític

Nou decret d'admissions: eina per a l'escolarització equilibrada, però amb desplegament lent i desigual en el territori

(veure darrer informe Síndic:

<https://diarieducacio.cat/la-segregacio-escolar-va-a-la-baixa-amb-encara-molts-deur-es-pendents/>) **Decret de concerts:** la no actualització i publicació d'un nou decret

no permet acabar amb la sobreoferta educativa, gran generadora de segregació entre centres.

Cal una aposta ferma contra la segregació escolar, que permeti equilibrar la composició social dels centres educatius, per equiparar les condicions en les que el professorat exerceix la seva tasca docent. És a dir, **redistribuir la complexitat per afavorir l'atenció inclusiva de la diversitat en el conjunt del sistema.**

La segregació dins els centres:

Tota la recerca evidencia que **separar de forma estable els i les alumnes en funció del seu rendiment acadèmic perjudica els assoliments d'aquells concentrats en els grups inferiors**, sense que millorin els resultats de l'alumnat dels grups superiors. Aquesta pràctica és encara molt present, sobretot a l'educació secundària. La **falta de suport i acompanyament als docents en el desplegament d'estratègies d'atenció a la diversitat** és una de les raons de la pervivència d'aquestes pràctiques. Altres **formes d'agrupament, més flexibles**, i de caràcter inclusiu, incrementen les oportunitats educatives del conjunt de l'alumnat: grups heterogenis amb codocència, grups homogenis però temporals i flexibles (amb grups de reforç de ràtio reduïda), agrupacions per projectes dins de l'aula, etc. L'erradicació de les agrupacions estables i la seva substitució per modalitats d'agrupament més flexibles que aprofitin l'heterogeneïtat dels grups és un requisit indispensable perquè la desagregació escolar es tradueixi en una millora dels aprenentatges.

Finançament insuficient dels centres educatius:

L'educació a Catalunya està infrafinançada: 3,6% del PIB català, respecte del 4,3 a Espanya i el 4,7 a Europa. Aquesta manca de recursos es trasllada d'una manera palpable en el dia a dia dels centres educatius: professorat, direccions, educadors, entre d'altres, es veuen amb veritables **dificultats per garantir el dret a l'educació de tot l'alumnat**. A més, davant d'aquest finançament insuficient, els centres demanen aportacions econòmiques a les famílies (quotes, subvencions AFA...) que encara generen més desigualtats entre centres...

Catalunya se situa en sisè lloc dels **països amb menys inversió en beques** a nivell europeu. En els darrers anys s'ha incrementat sensiblement la despesa, tot i que cobreix aproximadament només la meitat de l'alumnat en risc de pobresa.

2. L'AMRS s'implica en la defensa de l'escola inclusiva:

Realitats culturals, religioses

L'educació inclusiva defensa que l'educació és un dret humà fonamental recollit a la Convenció sobre els Drets de l'Infant i reivindica que la diversitat enriqueix la societat. Té com a objectiu garantir que tots els nens, les nenes i els/les adolescents tinguin accés equitatiu i continu a l'aprenentatge en tots els contextos, i vetlla per les oportunitats d'aprenentatge de totes les persones, independentment de les seves

capacitats, de la condició social o cultural, la religió, la diversitat sexual o la identitat de gènere.

Decret 150/2017 d'escola inclusiva

L'article 2 apunta que aquest decret té per objecte garantir que tots els centres educatius sostinguts amb fons públics dins l'àmbit de l'ensenyament no universitari siguin inclusius, mitjançant l'establiment de criteris que orientin l'organització i la gestió dels centres; l'ordenació de mesures i suports per a l'atenció educativa i per a la continuïtat formativa de tots i cadascun dels i les alumnes. També amb la diversificació de l'oferta de serveis dels centres d'educació especial per esdevenir centres d'educació especial proveïdors de serveis i recursos per als centres educatius ordinaris.

Tal com recull l'informe del Síndic de Greuges "L'educació inclusiva a Catalunya" (setembre 2021), la institució rep nombroses queixes de famílies i professionals sobre la "**dotació insuficient de recursos** personals per a l'atenció educativa de l'alumnat amb necessitats educatives especials als centres ordinaris".

A més s'afegeix la **falta de transparència**, que no permet disposar de les dades acurades per a mesurar i avaluar el seu desplegament.

Aspectes que podrien garantir una educació pública realment inclusiva:

Canvi de mirada

És necessari un **canvi de mirada** i una reflexió sobre la política d'inclusió, que faciliti l'acceptació de la diferència a nivell social. La concepció de "Necessitats Educatives Especials" s'ha d'anar treballant de manera transversal en tota la societat, per tal de neutralitzar-ne els seus aspectes estigmatitzadors. Ells i elles també són ciutadans de ple dret. L'Administració ha de procurar que les Lleis generals no estiguin allunyades de les pràctiques escolars inclusives. Així mateix, fins que tots els edificis, infraestructures, materials, eines, equipaments, currículums, transports, serveis, etc. no estiguin **plenament adaptats** i siguin accessibles per a tothom, el sistema educatiu estarà exclouent tot l'alumnat que presenti algun tipus de necessitat educativa especial.

Formació mestres

Una de les claus perquè el decret d'escola inclusiva funcioni és que el professorat compti amb una

formació inicial en que la inclusió sigui un eix transversal.

També s'ha de garantir una **formació permanent** dels docents amb acompanyament de recursos personals als centres amb perfils diversos, que responguin a les necessitats de l'alumnat que acull.

Altres professionals

Es necessiten **professionals especialitzats que puguin orientar**. Això també vol dir reconèixer temps per fer les coses.

Avaluació

Cal un **sistema avaluatiu basat en l'heterogeneïtat** i en l'assoliment dels objectius personals i no en l'homogeneïtat, com fan les proves de competències bàsiques o de selectivitat.

Sovint el sistema d'avaluació per competències no s'està fent de manera completa i adequada. Cal un sistema d'avaluació menys rígid, més personalitzat.

Horaris

Un sistema educatiu que contempli la **diversitat d'horaris d'estada al centre** i els recursos de l'entorn que permetin a l'alumne l'assoliment del seu propi pla.

Modificar els horaris i el calendari escolar són reivindicacions d'algunes de les famílies i entitats que promouen l'educació inclusiva. Tal com indica l'estudi 'Educació a l'hora: Uns altres horaris escolars són possibles' (2019) de la Fundació Bofill i la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica de Catalunya, els horaris actuals són massa homogenis en horari d'entrada i sortida, de manera que no permeten la personalització dels horaris en funció de les necessitats de les famílies o de l'alumnat.

Mesures addicionals

Una altra situació que s'ha observat és que l'alumnat en situació de major vulnerabilitat i amb necessitats educatives especials, sovint acaba als centres de màxima complexitat per això calen **mesures addicionals perquè els centres d'entorns desafavorits** siguin prioritaris i esdevinguin nuclis d'innovació, facilitant la interacció amb altres entorns i recursos.

Lleure

L'educació inclusiva també ha de ser present dins el **lleure educatiu** si es vol garantir la igualtat, equitat i no discriminació dels infants i adolescents

*(CONGRÉS EDUCACIÓ PÚBLICA) És imprescindible una **Llei d'Educació estable i de consens** dels diferents agents educatius, no condicionada als canvis de govern i capaç de posar les mesures necessàries per potenciar la inclusió de qualitat i garantir l'equitat a tots els centres educatius.*

3. L'AMRS s'implica contra qualsevol discriminació, en especial per raó de gènere, orientació sexual i expressió de gènere:

[Les nostres lleis](#) contemplen amplament la incorporació de la coeducació i la perspectiva de gènere en tot el sistema educatiu català, des de les etapes més primerenques fins a l'educació al llarg de la vida.

La Llei d'Educació de Catalunya, de l'any 2009, que es recolza en la LOE, estableix els pilars sobre els quals fonamentar l'acció de la coeducació, apareixent aquesta com a "principi orientador de la prestació del Servei d'Educació de Catalunya" (Article 43).

En el decret [Decret 150/2017 d'escola inclusiva](#), diu concretament en el seu articulat sobre Funcions dels centres educatius, article 6:

j) Sensibilitzar la comunitat educativa sobre l'educació inclusiva en gènere i promoure la coeducació, a fi de potenciar la igualtat real d'oportunitats i l'eliminació de qualsevol mena de discriminació per raó d'orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere.

k) Vetllar perquè, d'acord amb el principi de la coeducació, la diversitat sexual i afectiva, la identitat de gènere i els diferents models de família siguin respectats en tot l'àmbit educatiu i en el marc del sistema educatiu inclusiu.

Actualment, s'estan duent a terme dos programes importants de formació del professorat per incorporar la perspectiva de gènere, la coeducació i la **perspectiva interseccional** en l'àmbit educatiu.

1.- promoguts des de el Departament d'Educació: [Coeduca't amb el currículum](#) en tot el territori català.

2.- Des de el Consorci d'Educació de Barcelona el programa [Escoles per la igualtat i la diversitat](#) en una trentena de centres de la ciutat.

Tot i quedar clar que és fonamental incorporar una mirada i una aposta rotunda pel feminisme al nostre sistema educatiu, els resultats encara són molt minsos. Ho podem constatar socialment i diàriament amb les actituds com els micromasclismes fins als feminicidis, i els delictes d'odi cap el col·lectiu LGTBIQ+ , matrimonis forçats, etc..

Per tant calen accions concretes i assignació de recursos econòmics, de formació del professorat en la línia que ja s'ha apuntat abans, desplegament de les lleis i els

decrets així com resolucions i normes que garanteixin un real canvi de mirada i d'actituds dintre i fora de la comunitat educativa que tingui un impacte real en la societat en la que hem de conviure.

Preguntes per al debat:

Quatre o cinc idees força de l'estat de la qüestió del tema triat (context general).
Quatre o cinc motius pels quals Rosa sensat s'ha d'implicar (o no) en aquest àmbit (i si heu pogut concretar): des de quin rol (estrictament tècnic? Volem ser interlocutors en això? Volem fer incidència, ser garants...?), en quin sentit i que no li correspon.

Pregunta general: Davant d'aquest context, quin ha de ser el rol de l'AMRS?

Pensem que l'AMRS pot adoptar tres postures davant aquest compromisos:

- Convertir-se en un interlocutor de referència amb l'administració i els polítics amb la finalitat d'incidir en les decisions que configuren les polítiques públiques educatives.
- Adoptar el rol de garant del compliment dels compromisos polítics i de monitorització i denúncia de la situació.
- Mantenir la referència de suport pedagògic amb formació al professorat, grups de treball, publicacions...

L'AMRS s'implica en la lluita contra la desigualtat:

En quins focus s'ha d'implicar l'AMRS?

1-discurs polític de lluita contra les desigualtats educatives o de reducció de les desigualtats socials, reivindicar la gratuïtat total, reivindicar una política clara de suport als CMC i que els doti de més recursos (econòmics però sobretot humans), reivindicar mesures contra la segregació escolar...?

2-O en el rol del professorat davant d'aquestes desigualtats? Com atendre la diversitat a l'aula, quins canvis organitzatius calen per atendre la diversitat, estratègies que afavoreixen una igualtat d'oportunitats educatives...

L'AMRS s'implica en la defensa de l'escola inclusiva:

En quin sentit: recursos, estructures, garantia de drets... o bé en termes pedagògics?

L'AMRS s'implica contra qualsevol discriminació de gènere:

El focus ha de ser la denúncia, o la formació i acompanyament al professorat?

Articles de referència:

<https://www.rosasensat.org/declaracio-per-una-nova-educacio-publica-escola-destiu>

[-2005/ https://www.rosasensat.org/revista/per-una-nova-escola-publica-num-4/](https://www.rosasensat.org/revista/per-una-nova-escola-publica-num-4/)

ddd.uab.cat/pub/honoris/157813/Honoriscausa_Mata_a1999.pdf

<https://diarieducacio.cat/transformarleducacio/2020/06/16/leducacio-es-essencial-i-l>

[educacio-publica/ https://fundaciobofill.cat/blog/23-dades-clau-sobre-educacio-2023](https://fundaciobofill.cat/blog/23-dades-clau-sobre-educacio-2023)

<https://www.sindic.cat/ca/page.asp?id=53&ui=9130>

<https://diarieducacio.cat/la-segregacio-escolar-va-a-la-baixa-amb-encara-molts-deures-pendents/>

<https://fundaciobofill.cat/publicacions/el-rol-de-la-programacio-de-l-oferta-en-la-lluita-contr-la-segregacio-escolar-reptes-i-opportunitats>

<https://fundaciobofill.cat/publicacions/informe-estat-i-evolucio-de-la-segregacio-escolars-catalunya>

<https://congreseducaciopublica.wordpress.com/2021/01/24/document-de-conclusion-s-del-primer-cong-res-deducacio-publica/>

<https://fundaciobofill.cat/publicacions/educacio-inclusiva>

<https://fundaciobofill.cat/blog/7-compromisos-avancar-escola-inclusiva>

https://www.tercersector.cat/sites/default/files/2022-11/2022-11_t3s_dossier_catalunya_social_el_desplegament_del_decret_descola_inclusiva_cinc_anys_despres_vweb.pdf

<https://diarieducacio.cat/generalitat-aprova-decret-que-regula-model-descola-inclusiva/>

RESUM DEL DEBAT:

L'AMRS vol una educació pública per tothom i per això s'implica en la lluita **contra les desigualtats** i en la defensa de l'**escola inclusiva** en tots els aspectes, des d'una mirada interseccional, posant especial atenció en les **discriminacions per raó de gènere**.

En aquest sentit, l'AMRS ha de lluitar per una educació que superi les desigualtats d'origen, però també ha de tenir en compte les desigualtats i les exclusions que **genera el propi sistema educatiu** i la pràctica de les persones que s'hi dediquen, intentant incidir essencialment en la pràctica del col·lectiu més que en els factors externs que influeixen.

Per defensar aquestes posicions, l'AMRS hauria d'adoptar els següents **rols**:

Convertir-se en un **interlocutor** de referència amb l'administració i els polítics amb la finalitat d'incidir en les decisions que configuren les polítiques públiques educatives i adoptar el rol de **garant** del compliment dels compromisos i de monitorització i **denúncia** de la situació. Aquesta seria una tasca diferenciada i complementària de la que duen a terme els sindicats.

Mantenir la **referència de suport pedagògic** amb formació al professorat, grups de treball, publicacions... fent especial èmfasi en el **caràcter propi** de l'associació i centrant-se més en la **vessant ideològica** del fet d'educar que en la metodologia o altres aspectes més didàctics als que les mestres poden accedir per altres vies.

A més, durant el debat han sorgit altres aspectes com:

- L'AMRS no hauria de ser una associació només de mestres.
- Les estratègies comunicatives i de difusió de l'associació s'haurien d'actualitzar.
- S'hauria de fer un esforç especial en fer arribar l'AMRS a les facultats (als més joves).
- L'AMRS hauria de definir el seu posicionament en aspectes com la dualitat del sistema educatiu català (concert).
- S'haurà de recuperar o renovar la relació amb la FMRPC i mantenir o eixamplar col·laboracions, aliances i xarxes per mantenir presència al territori.

- L'AMRS ha de seguir sent un espai de relació entre docents, de posar en contacte...
- Caldria vetllar perquè els posicionaments, propostes... de l'AMRS arribin als docents i promoguin la reflexió en els claustres. Per exemple, ha sorgit la idea de fer arribar als centres educatius una proposta de debat que puguin fer en una sessió de claustre sobre què vol dir escola pública, quina és la funció social dels docents i el seu paper en la lluita contra les desigualtats (les d'origen i les que genera el propi sistema). D'aquesta manera, a banda de promoure aquest debat en els centres, molts docents joves que no coneixen l'associació, s'apropriarien als seus posicionaments i la valorarien (i podrien apreciar millor el valor afegit de l'escola d'estiu de l'AMRS, per exemple),

Facilitació: Alfons Espinosa i Roser Argemí

Relatora: Marina Gay